

is volt bukósisakjuk és gyalogsági lapáttal voltak felfegyverezve. A katonákkal megerősített rendőri különítmény már erősebbnek bizonyult, és néhány perc alatt szétverte a templom előtti tüntetőket. Láttam, amint 6–7 gumibotos egyenruhás szó szerint agyonver egy általuk közrefogott szerencsétlen embert. Az utcára kimenni nem lehetett, ezért úgy döntöttünk, hogy együtt maradunk. A parókia mindkét bejáratát eltorlaszoltuk, és abban állapodtunk meg, hogy ha betörnek, akkor a parókia kis belső udvarából egy létra segítségével felmenekülünk a templomterembe. A tiszteletes úr azt remélte, hogy a román Szekuritáté és hadsereg is betartja azt a több évszázados egyezményt, hogy egyenruhás ember nem hatol be egy felszentelt templomba, és nem emel kezét palástba öltözött lelkészre.

Mégis betörték a templomba...

Kétséges volt, hogy megúszzuk-e. Imádkoztunk, majd lefeküdtünk, de csak nyúlálmomra hajtottuk fejünket. Vasárnap hajnali négy körül autófék csikorgásra és fejszecsapásokra riadtunk fel. Katonák fejszével elkezdtek betörni a vastag tölgyfakaput. Gyorsan felugrottunk és a parókia mögötti belső udvarra szaladtunk. Az ud-

→ **Az ajtók végül engedtek a túlerőnek, és mintegy 20 civil és egyenruhás alak nyomult be az épületbe.**

var falán egy férfi állt fegyverrel, és azt kiáltotta, álljunk meg, mert ha nem, akkor lő. Előszedtük a létrát és a tiszteletes úr a feleségével már nyomult is fel. Feladtuk nekik az előkészített csomagokat, majd Kis Pali és Gazda Árpai is felment velük. Mi, a többiek lent maradtunk a konyhában. Az ajtók végül engedtek a túlerőnek, és mintegy 20 civil és egyenruhás alak nyomult be az épületbe. Azt kérdezték, kik vagyunk, mit keresünk itt és hol van a pap. Mondtuk, fent van a templomteremben. Gazda Árpai mesélte el később, hogy igen brutálisan tartóztatták le őket, nem kímélve Tőkés László várandós feleségét sem. Időközben minket is egyenként vezényeltek ki a lakásból. Két sorban álltak a katonák, és ahogy közöttük elvonultunk, mindkét oldalról csattantak a pofonok, a gumibotok és a rúgások. Minket, akik a lakásában voltunk, kisebb teherautóba tuszoltak. Ahogy az autó elindult, egy civil ruhás üvöltve nekünk esett, és egy borbóba vont rövid nyelvű fémrúddal ütlegelt. Az autó a Szekuritáté épületének udvarában állt meg. Leszállítottak, sorba állítottak, majd mintegy 20 fős csoport körbe vett bennünket és szidások kíséretében folytatta az ütlegelést. Folyamatosan érkeztek újabb és újabb teherautók letartóztatottakkal. Őket is módszeresen verték.

Mi következett a Szekuritáté fogdájában?

A „Tőkés-különítményt” bevittek egy 15–20 m hosszú folyosóra és lehasaltatták a cementpadlóra.

Az eseményeket figyelemmel kísérte a Szekuritáté, erről tanúskodik a szervezet által készített felvétel is

Aki mellettünk elment, jól belénk rúgott, miközben folyamatosan szidtak és káromoltak bennünket és a tiszteletes urat. Számomra csak az volt a kérdés, hogy azonnal lelőnek, vagy azt megelőzően még rendeznek egy kirakatpért is. Feleségemnek és valamivel később a 63 éves szívbeteg Csőke András bácsinak megengedték, hogy felüljenek. Két altisztet bíztak meg őrzésünkkel. Azt a parancsot kapták, hogy aki mozog, eresszenek golyót a fejébe. Az egyik némiképp emberséges volt, sőt egyszer megjegyezte, hogy kár értünk, mert fiatalok és vélhetően okosak vagyunk, de biztosan megszedített minket az a disznó magyar pap. Azon morfondírozott, hogyan eshetünk bele a hálójába. Később bejött a többiek által „ezredes elvtársnak” szólított tiszt. Rögtön azzal kezdte, hogy „Erdélyt akarják, mi?” Kérdésének egy husánggal adott nyomatékot. Néhány óra múlva egyesével hívtak be kihallgatásra. Egy civilbe öltözött férfi kérdezett ki és íratott alá velem a nyilatkozatot. Dél körül lehetett már, amikor a város felől újra hallani lehetett a tüntetések zaját. Bejött két egyenruhás és megkérdezte, bozgor vagyok-e.

Erre azt feleltem, az nem tudom micsoda. Egy pofon után azt válaszoltam, hogy apám után német, anyám után magyar vagyok. Akkorát rúgtak belém, hogy eltört a bordám. Még Krisztinát sem kímélték, aki akkora pofont kapott, hogy leesett az asztalról, ahol ült.

Mikor kerültek börtönbe?

Délután 2–3 óra körül fogoly szállító autóba raktak és elszállítottak a temesvári börtönbe. A börtön nem volt felkészülve a mintegy 800 új rab érkezésére, ezért nem is öltöztettek át rabruhába, hanem végig saját ruháinkban voltunk. Az adatainkat rögzítették és iratainkat, ékszereinket vették el, majd a cellába kísérték. A rabok származása meglehetősen változatos volt: egyetemisták, gyári munkások, utcai lumpenelemek stb. Voltak, akiket az utcai verekedések során tartóztattak le, volt, akit lakásáról hurcoltak el, de olyan is, akit véletlenül az utcán kaptak le. Az ablakon keresztül is hallatszott, hogy helikopterek köröznek a város felett. Behallatszott a tüntetések zaja, és először hallottunk fegyverropogásra emlékeztető zajokat.

Hogyan viseltétek el a rövid börtönleletet?

Pocsék volt az ellátás: szappanszerű puliszka és teának csúfolt meleg víz. Újságpapírt kaptunk toalettpapír gyanánt. Nem segített a hangulatunkon a város beszűrődő zaja sem. Hétfőn és kedden is hol a fegyverropogások, hol a tüntetések zaja hallatszott be. Szerdán már nem hallottunk lövéseket, csak a tüntetést. Azt mondták, ott van Dăscălescu miniszterelnök Bukarestből, aki megígérte a tüntetőknek, hogy minden letartóztatottat még aznap kiengednek a börtönből. Este kilenc óra tájékorán végül megjelent egy magas rangú elvtárs, aki hivatalosan is bejelentette, hogy legkésőbb egy-két órán belül mindenkit szabadon engednek. Végül csoportosan kivezényeltek az udvarra, és ott 30–40 személyenként bezúfoltak egy-egy rabomobilba, amely a városba vitt ki. A Continental szállodánál állt meg a kamion, az ajtó tényleg kinyílt és én négy nap után tényleg újra szabad voltam. 20–30 perc alatt hazamentem, ahol már várt az időközben elengedett feleségem. Otthon volt édesanyám, anyósom is, aki

eljött Nagyváradról, mert megtudta, hogy mi is eltűntünk. Apósom és édesapám kint voltak a tüntetésen, de rövid idő múlva ők is hazajöttek. A következő két nap az öröm és a félelem között telt. December 22-én délelőtt összeomlott a rendszer, majd karácsony éjjel bejelentették, hogy rögtönítélő per során halálra ítélték és ki is végezték őket. Ekkor elkezdtünk reménykedni, hogy talán véget ért számunkra a történet.

A temesvári eseményeknek volt szerepe abban, hogy Magyarországra telepedtél ki a családdal?

Nem olyan lett az élet, mint amilyenek gondoltunk. A magyar-román kegyelmi állapot 1990 márciusában véget ért Marosvásárhelyen. Ez komoly csalódás volt. Mindenképpen szerepe volt a temesvári eseményeknek, hogy Magyarországra mentünk. Azt terveztük, Szegeden elvégezzük az egyetemet, ami aztán meghosszabbodott a doktori tanulmányokkal, majd mindketten az egyetemen maradtunk dolgozni. Én jelenleg egyetemi docens vagyok. Szeged otthonom lett, de Temesváron érzem itthon magam igazából.

Ma hogyan látod: volt-e értelmese a sok áldozatnak?

Ez nem vitás. Nem olyan a mai világ, mint amilyenek a vasfüggöny másik oldaláról képzeltük, de mégiscsak szabadok vagyunk, és olyan életünk lett, amilyenről 1989-ben nem reménykedhetünk. Lehet, nem olyan lett a világ, mint amilyenek akkor gondoltuk, de soha nem sírom vissza a kommunizmust. Kerek évfordulók idején eszembe jutnak annak a megváltó karácsonynak a történései. Valamennyien hálát kell adunk Istennek, hogy meg- és túléltek azt a zavaros, de valójában csodálatos 1989-es karácsonyt.

TÁRT KAROKKAL VÁR A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

UNIVERSITATEA DE PECE
UNIVERSITY OF PÉCS

FELVETELI.PTE.HU

ERDÉLY VEZETŐ PÁLYÁZATÍRÓ CÉGE

EUROTOP® CONSULTING

SEGÍTÜNK NYERNI!

www.euro-top.ro office@euro-top.ro 0265/261535